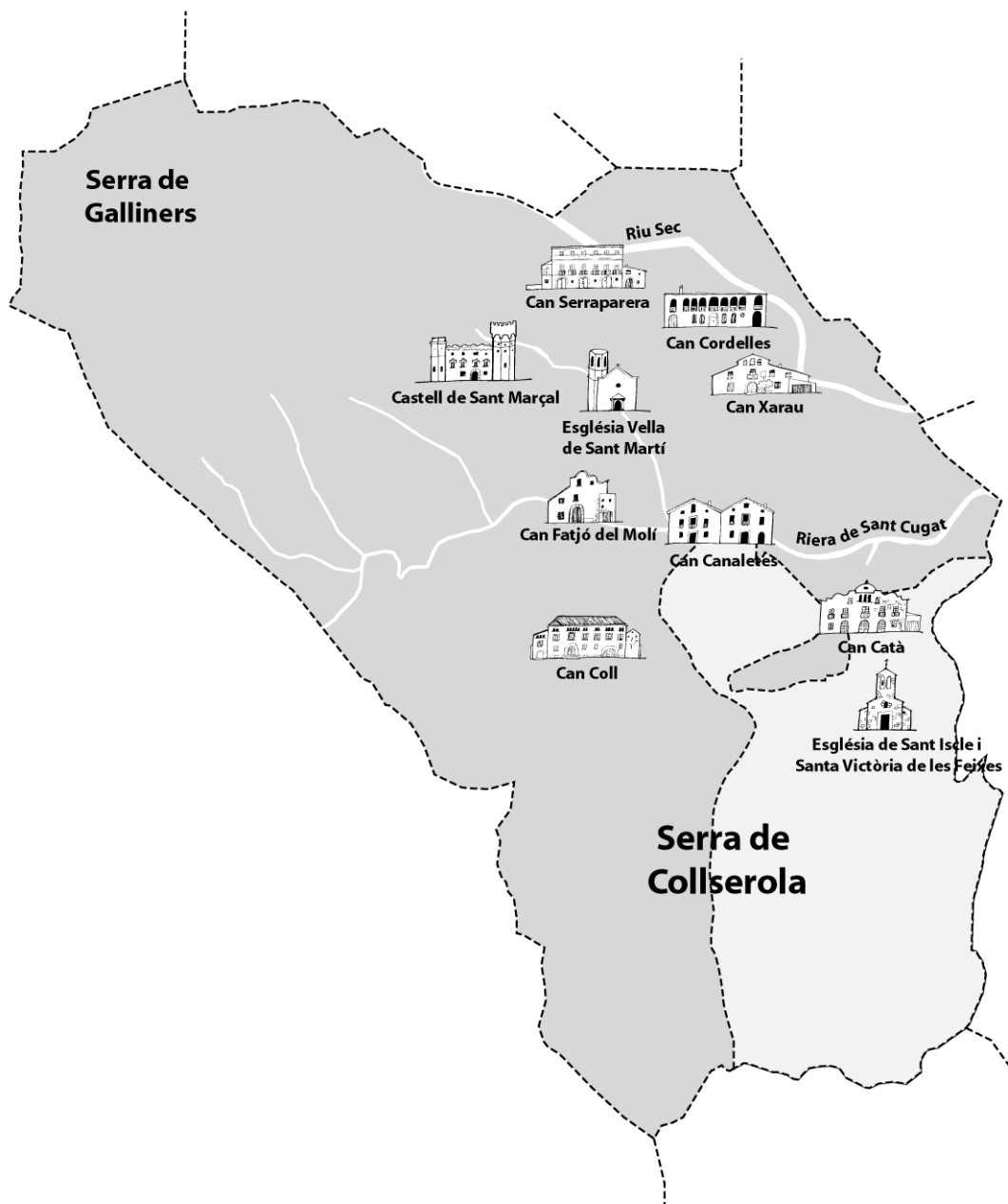

Una mirada enrera: La Cerdanyola rural

Amb aquest dossier et proposem fer una mirada enrera. Posa't les ulleres de la imaginació per viatjar en el temps, quan Cerdanyola era molt diferent d'ara.

Fa uns dos-cents anys, aproximadament, Cerdanyola no era ni una ciutat ni un poble ni tan sols un llogaret, era un conjunt de masies i cases de pagès, dues esglésies parroquials i un castell. Tot plegat ocupava un territori conegut amb el nom de Cerdanyola o Sant Martí de Cerdanyola.

- *Pinta de blau els rius i rieres del mapa de la pàgina anterior i contesta: Les masies estan lluny o a prop dels rius i rieres? _____*

- *Explica per què creus que és així.*

- *Relaciona les dues columnes.*

<i>Riera de Sant Cugat</i>	<i>Can Serraperera</i>
	<i>Can Cordelles</i>
	<i>Can Coll</i>
	<i>Can Catà</i>
<i>Riu Sec</i>	<i>Can Fatjó del Molí</i>
	<i>Can Xarau</i>
	<i>Can Canaletes</i>

- *Si coneixes alguna d'aquestes masies posa el nom i descriu breument com és.*

Què és una masia?

- Llegeix atentament i tria la definició correcta. Després copia la frase sencera a sota.

Una casa de poble on viu una família.

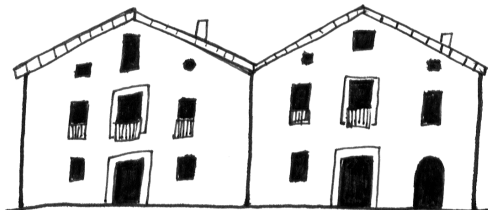
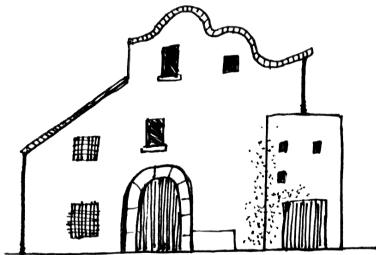
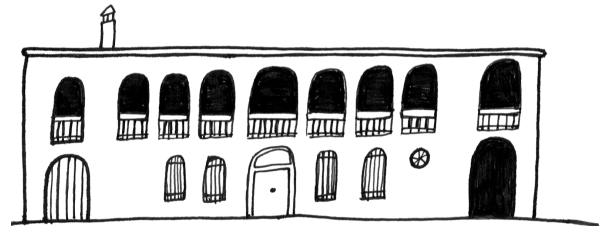
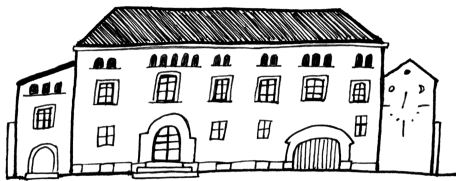
Una casa aïllada voltada de camps de conreu on viu una família.

Una casa gran amb molts pisos on viuen diferents famílies.

Una masies és _____

No totes les masies eren iguals. N'hi havia de grans i ben construïdes; d'altres eren més petites. N'hi havia a la muntanya i a la plana, però totes tenien elements comuns.

- Aquestes són algunes de les masies de Cerdanyola. Observa el mapa de la pàgina anterior i posa el nom de cada masia a sota del dibuix.

- *Observa els dibuixos de la pàgina anterior i completa les frases amb les paraules següents:*

teulada, portes, grans, planta

- *Les masies solen ser construccions _____.*
- *Tenen sempre més d'una _____.*
- *Tenen la _____ a una o dues vessants.*
- *Tenen diverses _____.*

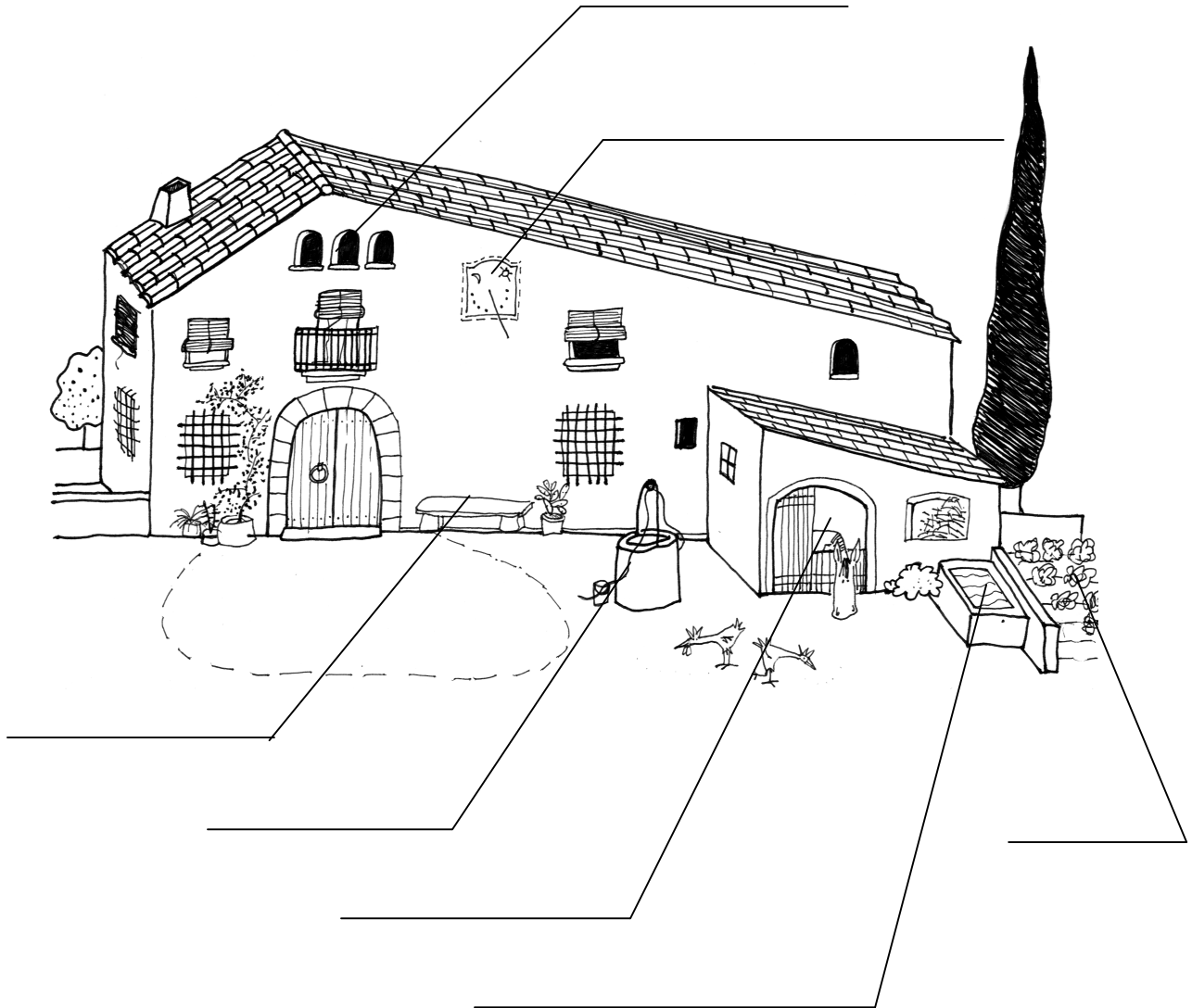
També hi havia cases de pagès que no eren grans explotacions agrícoles on vivien petits propietaris i arrendataris.

Com era una masia

La masia estava formada per un conjunt d'edificacions i construccions diverses.

- *Selecciona i escriu al lloc corresponent el nom dels elements característics de la masia assenyalats en el dibuix:*

pou, quadra, estable, galliner, era, paller, golfes, bassa, rellotge de sol, pedrís, hort, abeurador, safareig .

- *Escriu el nom dels elements que no has trobat assenyalats al dibuix.*

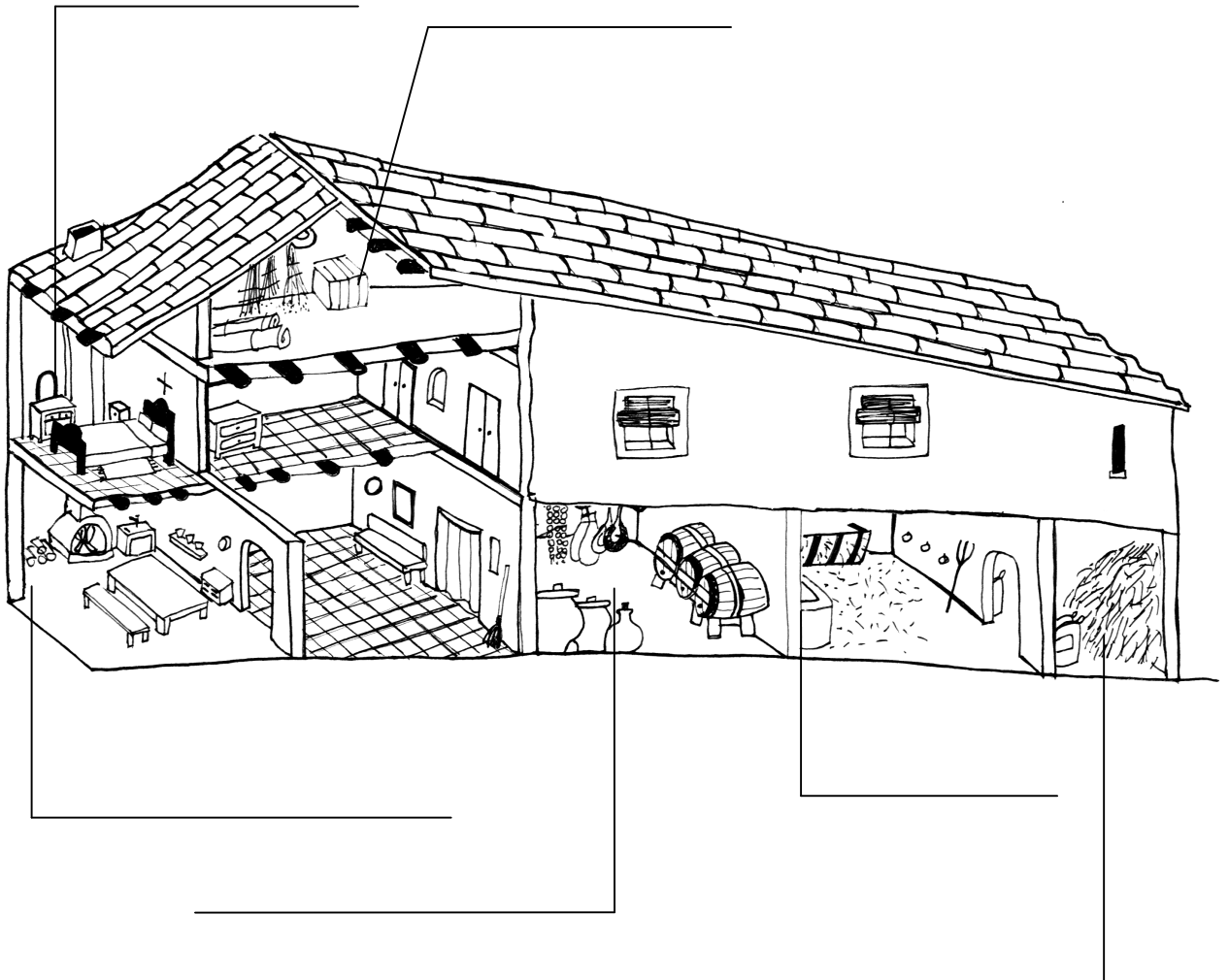
Al llarg del temps, moltes masies es van enriquir gràcies al comerç del vi per això van anar creixent i van incorporar a l'edifici principal noves dependències.

El dibuix que tens a continuació representa l'interior d'una masia típica.

- *Escriu amb dos colors diferents els noms dels:*

Espais per viure: **cuina/menjador/dormitoris**

Espais relacionats amb els treballs de la masia: **rebot/celler, estable, paller i golfes.**

- *Què és guardava al paller? _____ Per a què es necessitava?*

- *Què es guardava al celler? _____*

- *Relaciona les dues columnes i així podràs veure les diferències entre casa teva i una masia.*

masia

rebot

comuna

dormitori

llar de foc

quadra

cuina

golfes

graner

pou

casa teva

dormitori

lavabo

frigorífic

golfes/traster

calefacció

menjador

sala d'estar

cuina

aigua corrent

- *Quines dependències de la columna de l'esquerra queden sense aparellar?*

- *Per què creus que passa això?*

En el text que tens a continuació, el Sr. Fermí, que va viure al Mas de can Codina cap el 1910, ens explica com era casa seva:

“Can Codina és una casa de pagès que es troba en el camí de can Catà a Horta. La vida a can Codina es feia a la planta baixa. Cuina i menjador eren una mateixa habitació. En ella hi havia una llar de foc a terra, una pica per rentar els plats i una altra pica on es rentaven ells. Tenien també una pastera on pastaven el pa. A la masia no hi havia aigua corrent ni electricitat. L'aigua l'anaven a buscar a un pou situat a 20 metres de la casa. Els llums eren de carburo, també n'utilitzaven d'oli i espelmes. No hi havia dutxes i ens banyàvem en un petit safareig”.

Adaptació del text: Una història: la vida del senyor Fermí ¹

¹ I. Campo; A Constant; C. Giménez (Coords): *Què ens ensenya la ciutat? Una aproximació a la vida de la Cerdanyola Modernista*. Ajuntament de Cerdanyola 1991, pàg.18

- *Després de llegir el text contesta les preguntes següents:*

La mare del Sr. Fermí feia la bugada al safareig on també es banyaven els fills i filles. Per què no feia servir la rentadora?

- *Quin creus que era el sistema de calefacció de can Codina?*

- *Què fas tu durant l'estona després de sopar i abans d'anar a dormir?*

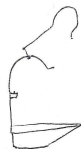
- *Què creus que podia fer el Sr. Fermí quan era petit?*

- *Escriu avantatges i inconvenients de viure a can Codina a començament del segle XX.*

Viure a can Codina a començament del segle XX

Avantatges	Inconvenients

INVESTIGA:

Aquests dos dibuixos representen un llum de carburo i un llum d'oli. Investiga i explica com funcionava un dels dos.

Què es feia a la masia?

Ara ja saps que una masia és una casa aïllada gran voltada de camps de conreu on viu una família.

- Quina era l'activitat econòmica principal de la masia? _____

A més dels conreus a les masies acostumava a haver-hi un hort.

A totes les masies hi havia animals de corral. Normalment : , pollastres,

. De vegades també tenien ànecs, oques i coloms. A part estaven els animals que es feien servir per al transport i per realitzar feines del

camp: , , mules i matxos. En algunes masies també hi havia bous i vaques.

Les feines a pagès

A l'època de les masies tots els membres de la família treballaven, també els nenes i les nenes.

Generalment **els homes** s'encarregaven dels conreus i tenien cura dels animals de tir (cavalls, muls, ...) i dels estabulats (vaques i bous)..Venien les collites i compraven, venien o arrendaven terres.

Les dones s'encarregaven dels fills i de les filles, de les feines de la casa i dels animals de corral. També anaven a vendre algunes hortalisses i fruites al mercat, que collien de l'hort i a comprar coses que necessitaven a la masia i que no podien produir.

Els nens i les nenes també feien feines una de les més freqüents era portar el dinar al pare, quan estava treballant al camp, de vegades havien de caminar uns quants quilòmetres, també ajudaven a la vinya, a l'hort i en la cura dels animals i les feines de casa.

A l'època de la verema, de la collita dels cereals i de la matança del porc tothom hi col·laborava.

Feines a l'època de les masies

Observa les fotografies i explica:

Què fan ?

Com es diu el lloc on ho fan?

Qui fa aquesta feina homes o dones?

Què fan?

Com es diu el lloc on ho fan? (Si t'hi fixes bé, veuràs a la foto el nom de la masia on es fa).

Qui fa aquesta feina homes o dones?

Qui vivia a la masia?

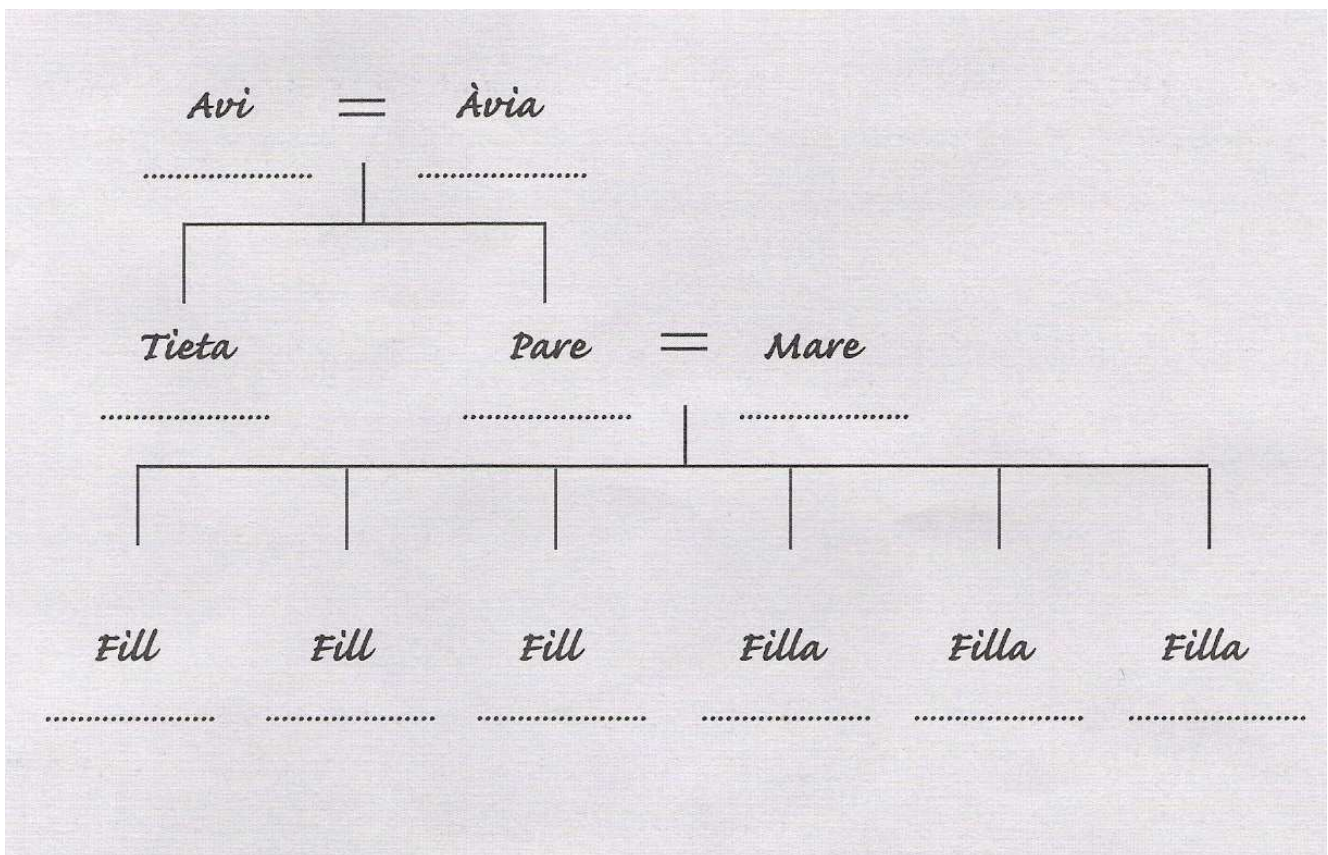
La masia era també l'habitatge de la família pagesa que era una mica diferent a les famílies d'ara. Anem a veure les diferències.

- *Llegeix atentament:*

La família que vivia a la masia de Can Fatjó de les Eres estava formada per l'avi Antoni i l'àvia Joana. Els seus fills eren en Josep i la Francesca. La dona d'en Josep era la Carme i els fills de la Carme i en Josep eren en Joan, el més gran, en Martí, l'Antoni, la Roser, la Teresa i la Maria.

Per representar els lligams de parentiu, que hi ha entre els membres d'una família, podem utilitzar l'**arbre genealògic**.

- *Completa l'arbre genealògic de la família Fatjó de les Eres*

- Ara dibuixa l'arbre genealògic amb els membres de la família que viuen a casa teva (podries incloure el dibuix de la cara de tots els seus membres)

- Pensa i escriu dues diferències importants entre la teva família i la família Fatjó de les Eres.

<i>Família Fatjó de les Eres</i>	<i>La meva família</i>

Alguns membres de la família pagesa rebien un nom especial segons si eren el primer o el segon, home o dona i les obligacions que tenien també eren diferents.

- *Busca al diccionari les paraules següents i escriu-ne el significat:*

Hereu: _____

Pubilla: _____

Cavaller: _____

- *A la família de Can Fatjó de les Eres, quin dels fills de'n Josep i de la Carme era l'hereu?*

Hi havia masies molt grans que tenien **masovers** i treballadors que ajudaven al camp. En èpoques de molta feina es llogaven **jornalers**, que també s'estaven a la casa.

- *Busca al diccionari les paraules següents i escriu-ne el significat:*

Masover: _____

Jornaler: _____

Les masies de Cerdanyola

El nom de les masies

A Cerdanyola, com a tot arreu, les masies tenen un nom. Generalment, aquest nom és el de la família que la va fer construir o que la va habitar més temps, com és el cas de can Serraperera o can Coll.

- *En aquesta sopa de lletres hi ha sis noms de masies de Cerdanyola. Busca-les i escriu-ne els noms a sota.*

1.	4.
2.	5.
3.	6.

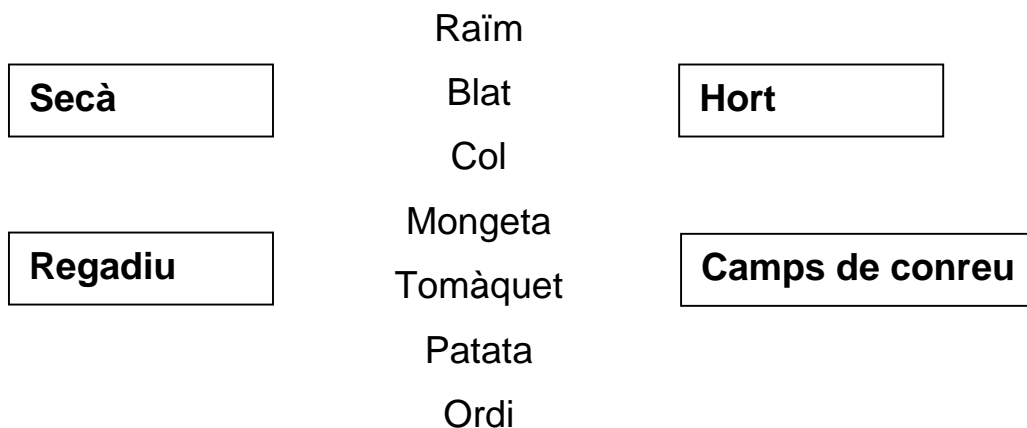
- *Esbrina els noms d'altres masies de Cerdanyola i escriu-los a sota.*

- *Com es diria casa teva si fos una masia?*

Els conreus a les masies de Cerdanyola

Aquests són alguns dels productes que es conreaven als camps de les masies de Cerdanyola.

- *Relaciona :*

La majoria d'aquest productes es conreaven a les masies de la plana del Vallès. A les muntanyes i a les valls de Collserola, com que no hi havia gaire terreny pla s'hi feien feixes per poder-hi plantar.

- *Busca en el diccionari la paraula feixa i escriu-ne el significat.*

Feixa: _____

Aquestes masies de muntanya també aprofitaven els recursos que els proporcionava el bosc.

Pensa, parla'n amb els companys i companyes i assenyala amb una creu els productes que creus que obtenia la pagesia del bosc:

bolets	pinyes	peixos
llenya/carbó	mores	senglars
cargols	glans	verdures
petxines	gallines	herbes remeieres

Els conreus principals a Cerdanyola eren la **vinya i els cereals**. La sega es feia a l'estiu i la verema a la tardor.

Aquestes fotografies corresponen a la **Festa de la Sega i el Batre de la Fuliola**, un poble de la comarca de l'Urgell.

- **Escriu a sota o al costat de cada imatge el nom de la feina que li correspon: trillar el blat, escombrar amb graneres, recollir la palla, ventar o batre i segar el blat.**

←

←

←

←

←

- *Escriu el significat de les paraules següents:*

Veremar

Segar

Les persones canvien, les masies també

El 1828 a dalt de tot del carrer de Sant Ramon es van construir les primeres cases del poble de Cerdanyola. Lentament, el poble va anar creixent sobre les terres de conreu i algunes masies van quedar envoltades per les cases. Els cerdanyolencs i cerdanyolenques, a poc a poc, van deixar de ser pagesos.

Algunes de les masies que han quedat dins de la ciutat donen nom a edificis o elements de la població.

- *Relaciona les dues columnes, utilitzant un color diferent per a cada masia, i podràs comprovar-ho.*

Xarau	Escola
	Barri
	Associació veïnal
Serraperera	Carrer o plaça
	Centre cívic
Banús	Institut
	Mercat

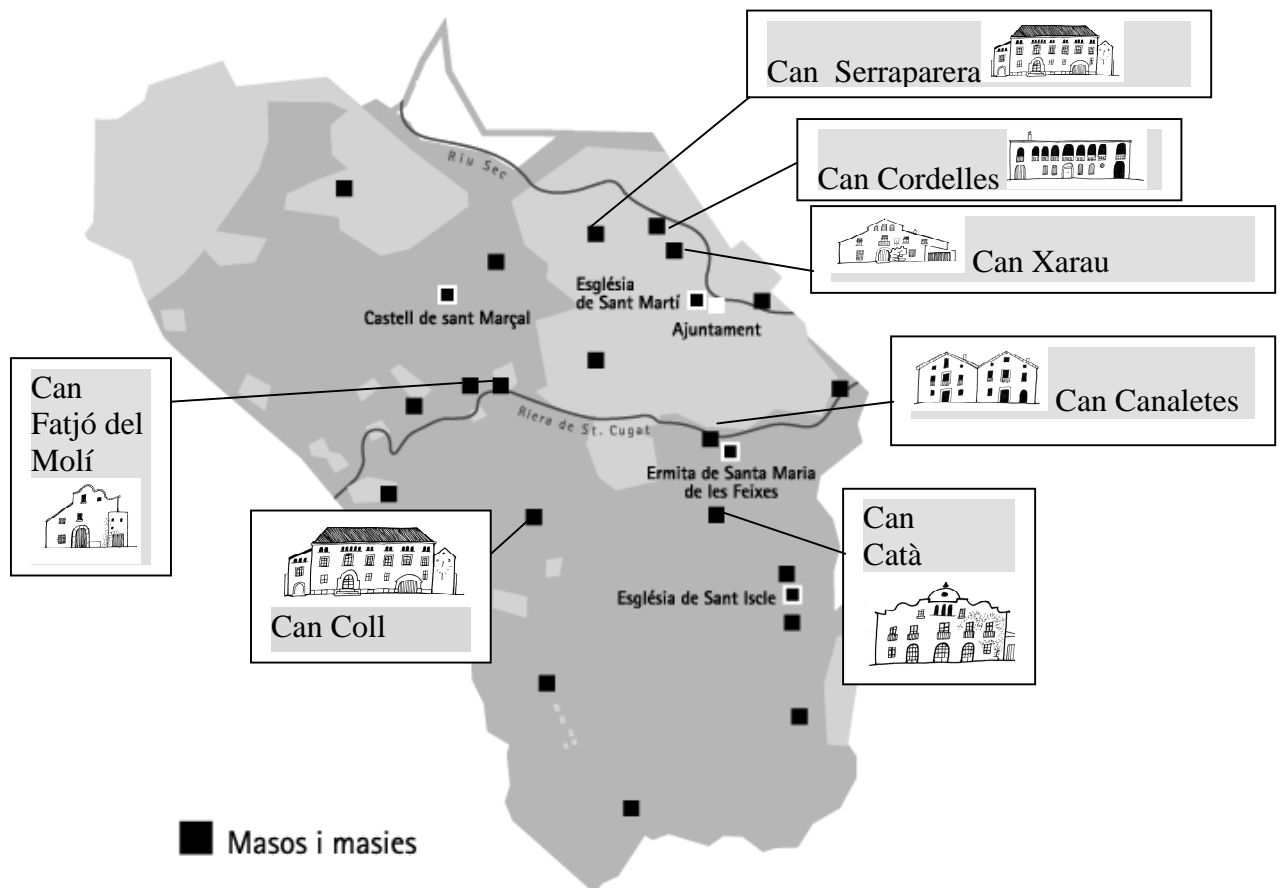
Actualment, les masies de Cerdanyola ja no són explotacions agrícoles. La majoria han canviat i els edificis tenen altres funcions.

- *Relaciona les dues columnes i t'adonaràs que s'utilitzen per a altres funcions.*

Can Coll	Biblioteca
Can Serraperera	Casa familiar
Can Cerdà	Centre d'Educació Ambiental
Can Xarau	Masia abandonada
Ca n'Altimira	Restaurant
Can Canaletes	Centre de Formació Ocupacional

Recorregut per les masies urbanes de Cerdanyola

Ara que ja saps com eren les masies i coneixes les de Cerdanyola, et proposem un passeig per algunes de les que tens més a prop. Si recordes el que has treballat i observes bé tot el que vegis, podràs fer aquesta fitxa.

- *Pinta de color groc la taca de gris més clar on està l'Ajuntament. Aquesta taca representa el nucli urbà de Cerdanyola.*
- *Quines masies han quedat dins del nucli urbà envoltades de cases i pisos?*

Aquestes masies són molt diferents, però tenen coses en comú. Per exemple totes conreaven la vinya, per això tenien cellers per conservar el vi.

Una masia per fora

La primera masia que visitem es diu _____

Actualment ja no és una explotació agrícola i els seus habitants no són pagesos. És una _____. Tampoc no està voltada de camps de conreu, sinó de _____.

- *Després d'observar la façana principal de la casa, assenyala els noms de la llista que corresponen als elements característics de la masia i que **encara es conserven**:*

Pedrís

Font

Golfes/Galeria

Masoveria

Balcó de pedra

Pou

Rellotge de sol

Porta dovellada

Quadra

Hort

Era

Safareig

La segona masia es diu _____

És molt diferent de l'anterior, però també es conserven elements interessants. Actualment a la casa no hi viu ningú i en tenen cura els masover .

- *Després d'observar la façana principal de la casa, assenyala els noms de la llista que corresponen als elements característics de la masia i que **encara es conserven**:*

Pedrís

Font

Golfes/Galeria

Masoveria

Balcó de pedra

Pou

Rellotge de sol

Porta dovellada

Quadra

Hort

Era

Safareig

Una gran masia:

La tercera i l'última masia del recorregut es diu _____
Actualment no és una casa de pagès, és _____.
Està formada per diversos edificis: la _____ on vivien
els amos de la masia i la _____, on s'estaven els masovers.
A la part del darrera, hi ha _____ on es guardaven les eines i
els carros i el _____ on es feia la mòlta del blat. Cavant de la casa
gran, hi ha _____ on es batia el blat. També hi ha una gran _____
amb un _____, on les dones rentaven la roba. Actualment la masia
ja no està envoltada de camps de conreu i no hi viuen ni pagesos ni pageses.

La fotografia de la pagina anterior correspon a la _____ de
can _____.

- Senyala en la fotografia els elements següents:
Porta dovellada, font i pedrís i rellotge de sol (només es veu una part).

Posa al costat de cada fotografia el nom de la masia corresponent.

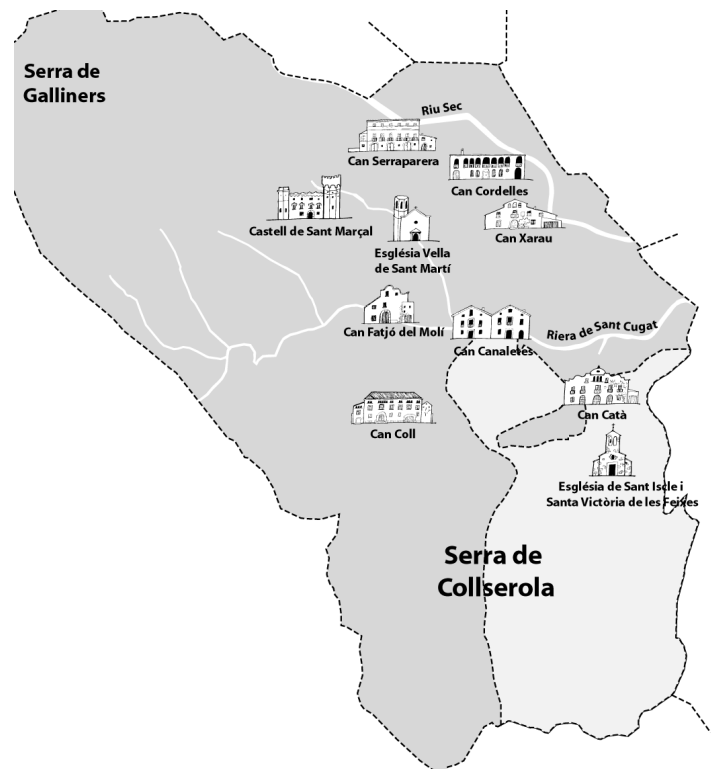

L'església Vella de Sant Martí: una església per a la pagesia

La parròquia de Sant Martí

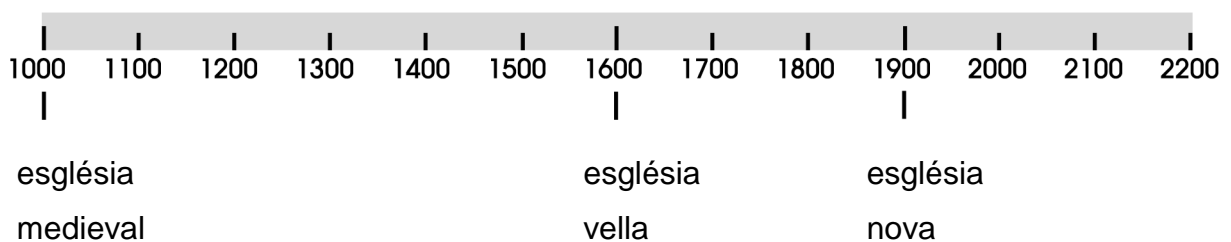
Una parròquia és un territori que sovint coincideix amb el terme municipal, que s'administra des d'una església anomenada parroquial. En aquest mapa pots veure el terme de Cerdanyola i les dues parròquies que hi havia a l'època de les masies. La de Sant Martí era la més gran i el 1868 va esdevenir l'única.

- *Observa el mapa i contesta:
Si fóssim fills de la masia de Can Xarau, a quina església parroquial ens tocaria anar a fer la primera comunió?*

L'església de Sant Martí

Cerdanyola ha tingut tres esglésies parroquials dedicades a Sant Martí de Tours: la primera estava a Collserola, la segona la van fer cap el 1600 a la plana, entre els camps de conreu i les masies, i la darrera, ja la coneixes, és dins de la ciutat.

- *Observa la barra del temps i contesta les preguntes següents:
Quina és l'església de l'època de les masies? _____*

Si la van construir al 1605, quants anys tindrà? _____

L'església: lloc de trobada i festa

Com que en aquella època no existia encara el poble, i per tant tampoc l'ajuntament, l'església era un lloc important perquè s'hi trobaven els habitants de les masies de Cerdanyola. Diuen que el **comú** de Sant Martí sovint es reunia sota un **lledoner** que hi havia davant de l'església. El **comú** estava format pels caps de família (el pare) i s'ocupava dels assumptes que afectaven la comunitat pagesa.

Assenyala els problemes que devia tractar el comú de Sant Martí.

<i>La construcció de l'església</i>	<i>La contaminació atmosfèrica</i>
<i>L'arranjament d'un camí</i>	<i>Els conflictes amb el senyor del castell</i>
<i>El soroll i el trànsit</i>	<i>Les males collites</i>

A l'església se celebraven totes les festes. La majoria eren religioses, però estaven relacionades amb els treballs agrícoles i amb les estacions.

Relaciona les dues columnes per comprovar-ho.

<i>Revetlla de Sant Joan</i>	<i>Festa de tardor</i>
<i>Nadal</i>	<i>Inici de l'hivern</i>
<i>Festa Major del Roser de Maig</i>	<i>Inici de l'estiu</i>
<i>Festa patronal de Sant Martí</i>	<i>Festa de primavera</i>

Assenyala quines d'aquestes festes antigues celebres o hi participes. Si no te'n recordes, pregunta-ho a casa.

<i>Nadal</i>	<i>Setmana Santa</i>	<i>Aplec de Sant Iscle</i>
<i>Tots Sants</i>	<i>Els tres tombs</i>	<i>Roser de Maig</i>
<i>Carnaval</i>	<i>Revetlla de Sant Joan</i>	<i>Festa de Sant Martí</i>

En aquell temps, la majoria de la gent no sabia llegir ni escriure. Els documents i les cartes molt sovint els havia de llegir o escriure el capellà.